ڪٻچلي

ڪاليج جي ٽاور ۾ ڇهه ٻجا ٻڌي هيا، جو سرلا ۽ ڪلي آئي ٻلرام کان ٽڪيٽون گهرڻ. ٻلرام ڏاڍيءَ اڪڙ ۾ ٽڪيٽون ڦاڙيندي چيو، ”جلدي وڃو جلسو شروع ا- ٿي ويو الو.“

سرلا ٽڪيٽون هٿ ۾ وٺي چيو، ”جلسا ته روز ٿي پيا ڏسجن، ڪليءَ کي ذرا پنهنجي شڪل ته ڏسڻ ڏي. ٻلرام ٻلرام ڪري جان ٿي ڪاٽي ويٺي آهي.“

ڪليءَ جو غصو سندس هيٺئين چپ کي چڪ پائڻ مان ظاهر هو ۽ وٺي سرلا کي ٻنيءَ اسي ڏڪ ٽڪاءِ ڪرايائين.

سرلا ”الا ڙي“ ڪندي ڪلهي کي مهٽيندي ڏاڍي اٻوجهائيءَ سان گوڏو هٽي ٽڪيٽن واريءَ ميز کي ڪيرائي ڇڏيو. ٻلرام ٽڪيٽون ميڙڻ لاءِ هيٺ جهڪڻ کان اڳ ٿي چيو ۽ ڏاڍيءَ لڄ سان چيائين، ”اسانجا اهڙا ڀاڳ ڪٿي، جو ڪوئي اسانکي ياد ڪري!“

ڪلي ساهيڙيءَ جي شرارت کي سمجهي ويئي. ڪيس ٻلرام تي قياس اچي ويو. پاڻ ۾ هيٺ ويهي ٻلرام کي ٽڪيٽن ميڙڻ ۾ مدد ڪرڻ لڳي. ڪلي چيائين، ”توکي ڀلا ايترو وشواس ڪونهي ڇا ته ڪوئي توکي ه

ٻار ڪندو هوندو ..."

بلرام کي نه ٽڪيٽون ميڙيندي ڏٺو هيو هٿ اچي ويو. ڇپ چاپ گليءَ جي مٿان، ٽسڻ لڳو ۽ هڪ وس پري مرڪ ٽيا ڪنهن ڪنواريءَ ڇوڪريءَ کي ڏسي، ٻرش جي ڇڙن لي هلي ايندي آهي سا اڄ هن ٻال گوپال جي ڇوري لي لڪي ويٺي. ڏاڍي شڪراڻي سان اکيون پري ڇڪائين، "اگر سچ پچ ڪو مونکي ياد ڪري ٿو ته مان ٻڌجا وڏا ڀاڳ سمجهندس."

سرلا اچا به ڏڪ لڳل ڪلهي کي ڪرڙ ۾ ملي رهي هئي. هيڪي ٻڙ ٻڙ ڪندو ڏسي ورڙ ڪري چيائين، "هي! ڏسو اتا، مان اهڙي آهيان. ٽڪليون لا ميڙيو ڪين ڪن سن جون ڳالهيون لا ڪريو؟"

گلي ۽ بلرام اتي ٿيهي ڪاڻ لڳا. پڻهنجي پاولا کي ظاهر ڪرڻ لاءِ گڏجي ڪاڻ کان وڌ ڪي سهڻو طريقو به ڪين لي آهن. ٻه ڇوڪرا ٽڪيٽن وٺڻ لاءِ اچي سهڙيا.

"هاڻي هل ته،" چوندي سرلا گليءَ کي ٻانهن کان ڇڪي رواني ٿي وئي. پنيان ٻڌائين، ڇوڪرا ٻلرام کي چئي رهيا هئا، "ٻاٽي ايڏانهن ڇو ٿو نهارين هو ٻلبليون وٺون اڏامي ... نارنگ پول ۽ ساٿوڪ پول ... لڏهنجي جاريءَ ۾ ڦاسڻ وارن کولهن، ذرا ناور ڏي نهار ......"

گليءَ ٽانڪ هال ۾ گهڙندي چيو، "اهو چڱو نه ڪيئه، ٻارام جهڙي سادي سودي ڇوڪري سان کيچل نه ڪرڻ

گهر جي."

"هاءِ هاءِ، همدردي ۽ ڪيڏي اينٽي پئرام لاءِ! ڀاءُ ڙي همدردي ۽ پيار جي پيڙا لڳي، ڪٿي سڄاڻ کي ته همت ڏونٽا ٻون."

ڳليءَ ڏاڍي زور سان سرلا جي ٻنيءَ ۾ چهنڊڙي پاتي. سرلا کي وڏو وڻڻ جو وجهه ٿي ڪين مليو. ڇو ته سڄاڻ اڳي ڪلاڻس نڪيٽون ورليون ۽ ڪين نيڪ جڳهه تي وٺي ويو. سيٽ تي ويهندي سرلا چيو، "ڳلي ٻڌي هاڻي ڏسجي، ڪيئن ٿي اهو جلسو ڏسڻ ٿي وهه ڪري ڇڏيائين. هيڏي چهنڊڙي پاتي آهي!"

سڄاڻ واپس ويهندي موٽي آهو آهستي پر رعب سان چيائين، "هيءَ ڪلاس روم ڪانهي. مهرباني ڪري ڊارلن اڳيان ڪاليج جي پٺ نه وڃايو."

سرلا کن لاءِ ڏانهس شوڪي نهاريو، پر هال ۾ اونده هجڻ سبب سڄاڻ رڳو سندس ڪنڌ ٿي پاڻ طرف مڙيل ڏٺو ۽ لڪڙو لڪڙو موٽي ويو ته ٻه ٻنيان ٻڌائين، "منهن جي تڙنگل ته ڏسينس!"

"هيءَ ڪلاس روم ڪانهي ... هون ..." ۽ مٿان هٿي ڪنهن اوائي ماٺوءَ جي ڪل. سڄاڻ پنهنجي نڪبديءَ ڀشڪل تي همت ڦيري اڪ کهجائي ڪرين روم ڏانهن هليو ويو.

جلسو شروع ٿي چڪو هو. سرلا آس پاس ۾ ويٺلن کي ڏسي پٽي سگهي. ڪنهن ڇوڪريءَ جي ٻلائوز جي

بنيان به وڏي ڳچي ڪليل هئي- سرلا چيو، ”شايد بلائوز جو اڳ پنيان پاڻي آئي آهي.“ ڪا ٽائيٽ ڪرڻي سبب ٽنگون پڌريون ويئي هئي ته چيائين، ”ڏس، سنڌوءَ (پت)“ گليءَ کجي چيو، ”يا خدا! ... جي مونکان اڳ مئين ته پڪ ٿي ٻڪ پوسٽ مارٽم ڪرائي ڏسندي ته آخر اها ڪهڙي مشن اندر وکيل آنٽي جا هر وقت هلي ٿي هلي پيئي ...“

”هاڻي جيستين رڪندا به ته ليستين اصل چئي.“ چئي سرلا چپ ٿي آگر رکي ڇڏي- ٻنهي ڪمن ”ش ش“ ڪري چپ رهڻ لاءِ به چيو.

جلسو پورو ٿيو ته سرلا وڏي اباسي ڏيئي اٿي کڙي ٿي. گليءَ پڇيو، ”مزو آيو؟“

موڙو ڏيئي سرلا چيو، ”ڏاڍو بور ڪيو، لڳهڄي سڄان.“

”چوي مونکي ته پروگرام ڏاڍو وڻيو.“

”هو چاچا سنڌي سنڌي، اف پورپيت سنڌي ۽ ڪلاڪار.“

”وچ مٿي، پاڻي چاهي پاڻهي پکي سونهين پدهمجي.“

”پين جا حوالا نه ڏي- آرمسس اندب مٿن ۾ ڪيئن پاڻهيءَ ۾ نه راڻيءَ جو روح آهي ته ڪتي ٿي پهچي وڃي.“

”حوالا وڳو انگريزيءَ مان نه ڏيڻ کپن. اڄ مٿي جا سور ”لڏ پلاٽ“ ڊرامي مهل ڏنا نه ڪيڏي شانتي هئي.

سڄي هال ۾ ڪيڏو نه ٺهڪ اٿيو هو."

"بس بس هاڻي وڌ. سڄاڻ جو ڏنل پروگرام ۽ تون نه ساراهين."

"ماڻهو ته اڳيان وڌن ٿا. مونکي ته اها ئي خوشي آهي ته اڄ هوءَ ٺيڪ اصل نه ٿي. وچارا ڪلاڪار عزت سان ته پارٽ ڪري سگهيا..." ڪمن لي همت رکي سرلا چيو، "هاءِ هاءِ، شل نه سڄاڻ جي ساراهه ڪرڻ لاءِ موقعو هٿ لڳيئي!......"

پٽي ڇٽيون جڏهن دروازي کان ٻاهر نڪري رهيون هيون، تڏهن اوچتو ئي سرلا کي لاٻاڇي ورو. ڪرندي ڪرندي ٻچي ويئي. پير اڙو مڙي ويس جو هال کان ٻاهر نڪري جڏهن ٿڙي ڪري اچي ڪاليج جي ٻارڪ ۾ ويٺي رهي ۽ پير کي همت سان آروسڻ لڳي. گلي سڏس ٻار ۾ پيئي هئي. سڏس ڏيان سرلا جي ڪڍن ۾ لٽڪندڙ هيون جيسي ڏون ۾ ڏيکي ۾ چمڪندڙ ليڪليس ڏي ڇڪجي ويو. همدردي سان چيائين، "شايد تمام گهڻو سور اٿيئي؟ سڄي پيلي ٿي ويئي آهين."

"هل ڇري" سرلا اکين ۾ آنسو هوندي به کلي پيئي. "فلورسينٽ لائيٽ پيئي پري، انهي ڪري ٿو پيلو نظر ايندو آهي." پر الي مڪڪاني هلڻ لڳي ۽ پٽي ايندي تائين پيهڻ لي ڪيڪرات ڪري ويٺي رهي ۽ سور کان ڪراهيندي چيائين، "الاجي ڪهڙي مٽي ٿوري

دروازي مان نڪرڻ مهل ننگ ڪٽي اڳيان رکي."

گلي سڪيءَ جي دک ۾ پريشان هيڏانهن هوڏانهن نهارڻ لڳي. ايتري ۾ سڄان اچي پهتو، "خيريت تہ آهي؟"

"ٽئڪسي وٺي اچ نہ، سولا جو پير ڏاڍو مڙي ويو آهي."

سڄان ٽئڪسي وٺي آيو ۽ ٻنهي سڪين کي اندر ويهاري در مٿان وڪيل گليءَ جي هٿ کي دٻائي آهستي چيائين، "ساهيڙيءَ کي سمجهائي ڇڏ، ايتري ڪچهل ڇڳي نہ آهس. ڪولي مون جهڙو ڪڏهن تہ هار ڪانٽي پونديس."

گلي هاڻ سمجهي وئي تہ دروازي مان نڪرڻ مهل ڪڏهن ننگ اڳيان ڪٽي هوندي.

(٢)

امتحان ويجها هئا. ڪاليج جي در تي ايندي سولا ٻلرام کان پڇي رهي هئي، "بي اي جا پيپر اٿئي. گهٽ ۾ گهٽ پنجن سالن جا هجن."

"پاڻي مان تہ رڳو هڪ سال فيل ٿيو آهيان، انڪري هڪ سال جا ئي آهن."

"مون سمجهيو، ضرور پٽي چڙهايون ڪري ڇڪر هوندءِ. تهيو مان تہ ڪتاب پڙهي پاڙڪي پور ڪريان ٿي ڪين. اس پن پنجن سالن جا پيپر ڏسي سوال تيار ڪري وٺندي آهيان ۽ مزي سان مارڪون ملي

ويندا هون آهن."

اوچتو سرلا جي پٺيءَ تي ڌڪ لڳو ته واڻڙي ٿي ويٺي. گلي ڪيڏي مهل اچي سندس پٺيان اچي هئي سا ته سمجهه کيس ڪين پيئي هئي. اوچتو ڌڪ ۽ مٿان پڇائين، "تو وٽ ڇهن سالن جا ٻچڙا ته اچيئي رکيا آهن" ته اکيون کڻي ڦاڙيائين. هلڪي کل جي ريکا سندس منهن تي چمڪي ۽ گم ٿي ويئي. ڏاڍي ابوجهه شڪل بڻائي چوڻ لڳي، "اهي ته سڀ گم ٿي ويا ۽ اي شرم اهو چوڻ چاڻي؟ ماڻ ڪا ڇهه سال اي اي ۾ فيل ٿي آهيان ڇا جو اهڙا ٻچڙا..."

وڌيڪ ڪجهه ٻڌڻ لاءِ ٻلرام کين ترسيو، منهن ڦيرائي هليو ويو.

سرلا ٽهڪ ڏيندي چيو، "تون ته اهڙي منحوس آهين جو مسخريءَ جو مزو ئي وڃائي ڇڏين."

"لوڪسي چاهي، مردان موقعه ملوڪان شڪار. ويچاري غريب مٿان ڇا گذري آهي سڌ اٿيئي."

"ڪهڙي اشت گرهيءَ گهيريو اٿس، ڳالهه ڪر."

گليءَ کي ٻانهن کان ڇڪي سرلا هيٺ گاهه تي وهاري ڇڏيو.

"لڌي هن جلسي واريءَ شرارت ڪانپوءِ اسانجي گهر آيو هو."

"اڇا! حد ڪردي جناب لي! ڇوري ته مونسان ڳالهه به نه ڪئي."

"تون وري مونکي ٻڌائين ها، ڀوڻن ڳالهه ٻڌي وچ اسانجي گهر جا ڀاتي ته خوش خلق آهن. ۽ ڪالهه خوشي ته اسان وٽ هميشه رهي ٿي. سو هي صاحب ٻئي چوٿين ڏينهن گهر اچڻ لڳو. دادا پاڪستان ماڻي ڪاواڻي جهجهڪ لاهي ڇڏيس ته اس چوي، توهانجي گهر ۾ اهڙي رونق آهي جو پنهنجي گهر وڃڻ تي دل ئي ڦٽي ٿئي. اميءَ کي پيو ڳالهيون ٻڌائي، ٻارن کي پيو پڙهائي. مونکي ته جنهن شيءِ جي گهرج هجي اس ڏسان چوڻ کان اڳ آڻي رکي هجي. ويچاري کي ڪا ٿي وڃي آهي ته مان ڪيس ڏاڍي لي چاهيان."

سرلا پيٽ کي هٿ ڏيئي اچي ٽهڪن ۾ ڇڙڪي.

"اڙي پر ماڙي ۾ ته سڀ چوڻ لڳا آهن ته هلرام گليءَ جي گهر ٿو اچي."

"سو ڇا؟ ڪهڙو انقلاب ٿيو؟ ڪـون مدي هجين ماڻهو چوندا مدي آهي. ڪوڙي گهر ۾ ايندو ته ماڻهو چوندا فلاڻو ماڻهو گلي جن وٽ ٿو اچي... انهن ڪاڻي خراب ڳالهه ته آهي ڪانه،" ڪل سرلا جي ڇاليءَ مان چشمي وانگر اُڀري پيٺي نڪتي.

"پر ڳالهه پوري ڪرڻ ته ڏيندينءَ ڪين رڳو پيئي کلندينءَ؟" گلي سرلا جي چوٽي ڇڪي چيو.

"بس بس تو به ڪير پلا،" چوٽي ڇڏائي اپو ساهه کڻي سرلا گليءَ کي ڌڪ هڻيو، "پلا هاڻي ته آڻ واٽ هڻن لي ...."

گليءَ کي گوڏي تي ڏک زوردار لڳو هو. ضد ۾ اچي چيائين، "هاڻي ريل پٽڻ تي آڻڻي نـاهي. ٻهرين ڪـلاس ۾ هـل سنڌيءَ جـي ٻيڙو شروع ٿي چڪي هوندي."

"تون ٻيو ڪرڻ ڪانسواءِ نه رهندينءَ..."

ٻئي اُتي ڪلاس ۾ ويٺيون. سامهيءَ جي سلوڪن تي ڪجهه ٽيڪا ٽپڻي هلي رهـي هئي. سرلا ٻلرام کـي گليءَ ڏي نهاريندو ڏسي آهستي جـڻ پڇندي هُن چيو، "جن کي ٻن سالن جو آزمودو آهي هن ڪلاس ۾ سي ته 'گهر ۾ اگهر' تي گهوڙا چاڙهيندا هوندا......"

ٻيڙو پوري ٿيڻ تـي سڀ ڇوڪريون جڏهين ٻـاهر نڪري رهيون هيون تـه سرلا گلي کي ڇيلهه ۾ چهنڊڙي هڻي پري گهلي وئي. دالان ۾ پارٽيشن رکيل هو. ان جي ٻئي پاسي ٻيهي چيائين، "هاڻي ٻڪ، ڏسان ڇا ٿي ٻڪين."

گلي ڪل کي ڪنڌائيءَ سان دٻائي ٻالڪيءَ ڪان هيٺ ٿلهيل ساٿي گاهه ۾ ايريل ٻيان گلن تي اظر جماڻي ٻيٺي رهي.

سرلا اکيون ڦوٽاري چيو، "اٿين سٽائيندينءَ ته مان اصل ڪٽي وڪندي سانءُ."

گليءَ ليمڪ پرلو ڪلي چيو، "ٻهرين ٻيڏاءِ تـون انهيءَ ٻال گوپال جي پنيان هٿ ڌوئي ڇو لڳي آهين؟"

"اَڇا، ته آءٌ ٻئي طرف لڳي وئي آهي."

"هٽ پاڳل،" گلي ڇڪيءَ سان ڇوڻي اکيان ڪري،

ور ور ڇهڻ لڳي.

"هاءِ! اهڙو نه ڏس. حق لئي ٻلرام سڄو وقت تو ڏانهن پيو نهاري."

"ڇو لوڪي جان لئي ٿي."

"مر مٺي. جلي منهنجو ٻادر. ٻهراڻ لون سڄو واماڻ نه ٻورو ڪر..."

"ٻوه نه ڇيڙائيندين؟"

"گروءَ جو قسم،" سرلا ٻنهي ڄڻن ڪڍن جون ٻانهون پڪڙي ڇيو.

"ٻڌ،" ڪاڪي ڪٿهن خوش خواب ۾ اکيون مٽڪائي چيو، "ٻه چار ڏينهن ٿيا جو چيائين، 'هل، ايلفنٽا ٿي هلون.' مون چيومانس، 'نه ٻابا ماڻهو الاجي ڇا ڇا چوڻ شروع ڪندا.' ته چوڻ لڳو، 'ماڻهن کي ته جهڪاڻ ٿي کپي!'"

"اڇا! هن ٻال گوپال جي اهڙي همت!"

"هاءِ هاءِ ويچارو سجان!" چنٽي مٺي لي ٽڪ هڻي سرلا اٿين ٻيڻي رهي جڻ سچ پچ ڪا سجان جي ٻونجهي کسبي ڏٺي اٿس. اچانڪ ڏاڍو هوش ٿيندي چيائين، "سچ ڳلي، وچيئس ها ڳهڻ."

"ڇا فائدو؟"

"مزو اچي ها."

"مر مٺي، توئي اهڙا مزا ڪري ٻڌهڃڻ مٺون کي رساڻي ڇڏيو آهي."

"ٿي، مون کي جڻ ڪڏهين رسڻ جي پرواهه آهي."

هر ڪو آئي اڪيلا جائي اڪيلا."

ڳليءَ ڪنڌ لوڏي چيو، "ها، ها، هاٿيءَ جا ڏند ڏيکارڻ جا هڪڙا، کائڻ جا ٻيا."

"ڀلا ڪڌهنسان فري ٿي گهمڻ ۾ اهو لوروٽي آهي......"

"چڱو ڇڏ پنهنجي ڳالهه. انهيءَ ٻال گوپال جا خيال ٻڌ."

"اڙي وڃي اميءَ کان موڪل گهرڻ ويٺو. چيو اٿس پيو، 'مان دنيا اڳيان نوان آدرش رکڻ ٿو چاهيان. ڇوڪرا ڇوڪريون گڏ ڪري گهمن، انهن ڪائي برائي ڪانهي'. اميءَ چيس، 'بس' ڇوڪرا ڇوڪريون ريل ۾ پيل گهمن، ڪائي برائي ڪانهي؟ گڏجي ڪم ملڪ جو سڌارو ڪن، ڪم ٻڌڪي ڪم ڪن. ڪين ڌرم جا ڌڪا کائين،' سرلا! بس ان مهل سڏس ٻوٽي ڏسين ها......"

سرلا جي نرڙ ۾ گهنج پئجي ويو. ڳلي پنهنجي لي ڏڻ ۾ چوندي هلي، "جهڙو ٻارو تهڙو واڳڻ." پيٽ ڪي همت ڏيڻي ڏور ڏور سان ڳلڻ لڳي. پر ڳلندڙ ڪيڏلي ڪاٿي ڏسي سگهي. ڪجهه سڌهو ۽ ڪجهه ڇهنڊاڙ سڏس من جي اندرين لهن ۾ جهڙي ويو.